

expresse in omnem religionem, etiam ad partes remotissimas; ergo obligatur juxta prædictam intentionem. Diximus per se loquendo, quia aliquando per accidens potest contingere istum non obligari adire partes remotissimas, ut si impedimentum, propter quod non admittitur in religionibus, videatur militare in omnibus aliis: tunc enim votum censetur moraliter impossibile. Similiter si sit mulier, quæ non possit adire partes remotissimas, habet impotentiam moralem.

III. Secunda conclusio: Si votum fuit emissum secundum communem modum vovendi, non tenetur vovens adire omnes religiones posibles metaphysice, neque ad partes remotissimas, sed satisfaciens si petat habitum in religionibus, quas præ manibus habet, et in aliqua, quæ non sit multum distans. Probatur primo. Obligatio voti semper explicanda est secundum prudentem intentionem voventis, sed quæ habetur in conclusione est prudentis intentio; ergo. Secundo: probatur Vovens satisfacit voto, faciens quod sibi est moraliter, et regulariter possibile secundum communem, et regularem diligentiam, nisi forte voluerit se obligare per expressam intentionem ad raram, et extraordinariam diligentiam; sed regularis, et ordinaria est illa, quam explicuimus in conclusione; ergo illa sufficiet. Confirmatur: Lex humana regulariter loquendo non obligat nisi prædicto modo, neque enim qui tenetur audire missam, tenetur apponere extraordinariam diligentiam, ut inveniatur illam: ergo similiter in voto. Quia tamen non potest indivisibiliter explicari, quas religiones, et quæ monasteria teneatur adire sic vovens, et ad quam distantiam, id relinquendum est prudentis arbitrio, qui attendit qualitate, et conditione personæ judicet, quæ di-

ligentia sit sufficiens, ita tamen quod obliget voventem, ut cum aliqua etiam difficultate impleat votum.

IV. Tertia conclusio: Si ille, qui vovit habeat impedimentum perpetuum ad religionem, scilicet si sit senex, vel infirmus, censendus est excusari ab obligatione voti, quoniam moraliter loquendo impossibile est illi illud adimplere. Ubi notanda est regula quam ponit D. Thomas in IV, dist. XXXVIII, quæst. I, art. III, quod id, quod impediret votum antequam fieret, impedit etiam, id est, deobligat ab ejus executione, si inveniatur postea. Quæ regula intelligi debet de eo, quod tolleretur obligationem voti, non autem de eo, quod impediret animum vovendi, verbi gratia, si quis haberet infirmitatem perpetuam, propter quam censetur inhabilis ad religionem, et emittat votum illius, sine dubio non obligatur voto. Unde si postquam vovit, incidat in similem infirmitatem, deobligatur etiam ab executione voti secundum regulam D. Thomæ. Si tamen impedimentum tolleretur solum ante votum rationem vovendi, etiamsi superveniat facto voto, semper manet obligatio illius: ut si quis existimans se esse pauperem, voveat religionem, vel sacerdotium, quod si non existimaret, sed sciret se esse divitem, non emitteret, sicut postea sciat, manet obligatus voto.

V. Quarta conclusio: Si impedimentum est temporale, tenetur ille, qui vovit expectare, et facere quod est sibi possibile, ut tollatur tale impedimentum, si proveniat ex parte sua. Probatur, quia religio moraliter est illi possibilis secundum communem diligentiam; ergo tenetur implere. Confirmatur. Vovens tenetur facere, quod in se est, etiam cum difficultate aliqua ut impleat votum, ergo iste manet obligatus.

VI. Ex quo sequitur primo, quod iste peccabit mortaliter, si in tali casu apponat impedimentum executioni voti, verbi gratia, si ducat uxorem: secundo sequitur, quod tenetur adhibere diligentiam ex parte sua, ut tollat hoc impedimentum, verbi gratia, si est necessaria cognitio grammaticæ, propter cujus ignorantiam non admittitur: tertio sequitur, quod si sic vovens religionem non admittitur, in illis religionibus, ubi viget observantia regularis, licet admittatur in aliqua valde laxa, ita quod in illa non sit observantia, neque quantum ad substantialia vota, neque quantum ad graves cæremonias (si talis inveniri possibile sit) non tenetur intrare talem religionem, sed tunc censetur impletio voti moraliter impossibilis, ex eo quod non est censendus voluisse se obligare huic religioni, ubi fere nullum Deo exhibetur obsequium: ultimo sequitur, quod si iste bona fide est ingressus religionem, et durante anno probationis prudenter judicavit se non esse aptum religioni, excusandus est ab impletione voti, quia jam religio reputatur huic impossibilis, et inconveniens.

VII. Ex dictis solvuntur objectiones duæ quæ fieri solent contra nostram resolutionem, nempe: Iste sic vovens tenetur facere, quantum in se est ut impleat votum; sed si non adeat omnem religionem in particulari, non facit quod in se est; ergo transgreditur votum. Secundo: Qui intendit religionem in communem comprehendit omnem in particulari; ergo tenetur omnem religionem in particulari inquirere. Respondetur ad primam ex dictis, quod intentio voventis, nisi ipse expresse aliud intendat explicanda est prudenter secundum communem modum vovendi. Ad secundam, quod diligentia, quam debet apponere debet esse

regularis, et communis, etiam cum aliqua difficultate, non tamen debet esse extraordinaria. Circa id, quod dicit D. Thomas in solutione ad secundum, quod qui vovit religionem cum determinata intentione ad hanc vel illam domum in particulari, si ibi non recipitur, non tenetur amplius facere, movetur articulus sequens.

ARTICULUS XI.

Utrum ille, qui vovit religionem, et ex aliqua causa non potest in illa recipi, teneatur servare castitatem?

I. In hac quæstione Innocentius capite Porrectum de regularibus dicit, quod sic vovens si non admittatur in aliqua religione, tenetur facere professionem in manibus episcopi, et in hoc sæculo vivere caste. Quæ sententia rejicitur optime infra quæst. CLXXXIX, art. III. Alii jurisperiti, ut refert Sylvester verbo Votum II, quæst. II (quos ipse videtur sequi) affirmant, quod si ille, qui vovit non admittatur absque culpa sua in aliqua religione, ad nihil manet obligatus; si autem ob culpam suam non recipitur, quia ipse voluntarie apposuit impedimentum, tenebitur castitatem servare, quia fraus, et dolus nulli debent patrocinari.

II. Pro resolutione notandum est primo, quod quando quis promittit aliquem statum, ea, quæ intrinsece pertinent ad illum, cadunt etiam sub tali voto secundario et mediate, et qui promisit sacerdotium, promisit etiam secundario recitare horas canonicas mediante tamen illo statu, et etiam qui promisit matrimonium promisit etiam consequenter cohabitare cum uxore, eam sustentare, et alia onera matrimo-

nii, mediante tamen statu matrimonii, ita tamen, quod ante suceptionem talis status, non obligatur ad alia consequentia.

III. Secundo notandum est, quod votum simplex, et solemne quantum ad præsens attinet, differunt inter se. Primo, quia votum solemne constituit actualiter hominem in statu religionis, et ita includit intrinsece promissionem actualem castitatis, quia illa promissio pertinet intrinsece ad substantiam status religionis: cæterum votum simplex non constituit hominem in statu religionis, sed obligat ipsum ad suscipiendum postea talem statum, quod intelligendum est conformiter ad ea quæ in primo tomo dicta sunt. Itaque per votum simplex promittit homo se postea solemniter promissurum castitatem, religionem, etc. Et eo modo, quo promittit religionem primario sicut objectum primarium voti, promittit etiam secundario castitatem, secundum quod pertinet ad statum religionis suscipiendæ. Secundo differunt, quia in voto simplici includitur saltem virtualiter quædam conditionalis, scilicet si admissus fuero in aliqua religione; est enim quasi quidam contractus civilis, quo homo obligatur religioni, et religio homini, ex quo convincitur falsitatis sententia citata Innocentii; si enim intervenit hæc conditio, et alter non admittitur in religione, sine dubio nulla manet obligatio voti simplicis. Votum autem solemne nullam includit conditionem, sed est actualis, et totalis traditio ex parte voventis, et actualis Ecclesiæ susceptio traditionis ejus.

IV. Ultimo notandum est, quod votum religionis, et votum perseverandi in religione sunt idem omnino, licet verbis videantur differre, quia ex vi voti religionis non solum tenetur quis religionem ingredi,

sed in illa perseverare, itaque si absque causa rationali dimittat habitum ante professionem, peccabit mortaliter, manetque adhuc obligatus voto. Si autem (ut diximus) prudenter judicaverit in anno probationis, se non esse aptum religioni, poterit habitum dimittere, etiam si voverit perseverare in religione. Sit ergo

V. Conclusio: Qui vovit religionem, illam tamen non potest ingredi ob aliquod impedimentum, non tenetur ex vi voti servare castitatem. Itaque quamdiu actu non suscipit statum religionis quacumque causa illum non suscipiat, non tenetur ex vi voti servare castitatem, et si fornicetur peccabit mortaliter, non tamen contra religionem voti. Probatur primo conclusio: Castitas non includitur actu in voto simplici religionis, nisi ut promittenda solemniter; ergo quousque promittatur non tenetur illam servare. Secundo: Quando quis obligatur ad aliquem statum, non obligatur ad ea, quæ pertinent ad illum statum nisi mediante actuali susceptione talis status; non enim intendit se obligare ex vi promissionis talis status, nisi ad illum statum primo et per se, ad ea autem quæ consequuntur statum, solum intendit se obligare secundario, mediante scilicet tali statu, et non alias; ergo usque ad susceptionem status non obligabitur ad castitatem, quia ubi deficit objectum primarium alicujus habitus, deficiunt consequenter, quæ secundario pertinent ad illud. Ultimo: Sequeretur enim alias, quod talis deberet in sæculo observare paupertatem, et obedientiam, etc. consequens est falsum; ergo.

VI. Ex his sequitur contra Sylvestrum et juristas, quod etiamsi quis propria culpa post emissum votum apposuerit impedimentum impletioni illius, illo tamen semel appo-

sito non manet obligatus voto, verbi gratia, post emissum votum religionis contrahit quis matrimonium, et consummavit, iste peccabit mortaliter contra obligationem voti apponens impedimentum impletioni illius; semel tamen consummato matrimonio in nullo manet obligatus ad castitatem, quia culpa subsequens non variat intentionem præcedentem, qua votum est factum, neque etiam variat naturam voti jam emissi. Ostendimus autem quod in intentione voti, et illius natura solum includitur castitas, ut servanda mediante statu religionis, et quacumque de causa impediatur talis status, tollitur objectum primarium, ac per consequens obligatio ad castitatem.

VII. Secundo sequitur, quod etiam si ille, qui emisit votum religionis explicite promiserit se perseveraturum in illa, si semel consummavit matrimonium, non tenetur servare castitatem ex vi voti, licet oppositum videatur sentire Cajetanus hic, et Navarrus in manuali, capite XII, numer. XLVII. Sed nostra sententia est magistri Soto VII de justitia, quæst. II, articulo primo. Estque communis fere omnium Thomistarum, nam votum perseverandi in religione, et votum ingrediendi religionem sunt omnino idem, ut diximus; imo licet non essent idem, tamen votum perseverandi in religione jam factum est impossibile, et sic vovens solum intendit se obligare ad castitatem mediante perseverantia in religione, unde cum jam sit impossibile ad nihil manet obligatus.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VIII. Arguitur primo contra nostram resolutionem: Quia facit votum solemne religionis, quamvis votum

sit irritum propter aliquod impedimentum juris, verbi gratia, quia erat uxoratus, manet tamen obligatus ex vi voti ad servandam castitatem, quantum potuerit, ita quod licet possit reddere debitum uxori petenti, non tamen potest petere, ut dicitur in capite Quidam, et capite Placet: ergo etiam ille, qui vovit religionem, si non potest illam intrare, tenetur servare castitatem. Secundo: Votum solemne, et simplex religionis sunt ejusdem speciei, et versantur circa eandem materiam; ergo ad quod obligat unum, obligat et alterum. Sed constat, quod votum solemne religionis obligat ad castitatem; ergo et simplex. Tertio: Qui vult et promittit antecedens, vult et promittit etiam consequens illi necessario inclusum; sed in voto religionis includitur necessario votum castitatis; ergo qui vult et promittit unum, vult et alterum. Quarto: Qui promittit mille, et non potest dare omnia, tenetur dare possibilem sibi partem: ergo qui promittit religionem, si non potest illam intrare, tenetur saltem servare castitatem, quam potest. Quinto: Mulier, quæ promisit virginitatem, tenetur servare castitatem, etiam si fuerit corrupta, quia castitas includitur in voto virginitatis; sed etiam includitur castitas in voto religionis; ergo licet nequeat intrare religionem, tenebitur servare castitatem.

IX. Ad primum argumentum (quantum attinet ad præsens) negatur consequentia, quia votum solemne includit actum promissorium castitatis, ex tunc servandæ, et ita semper homo manet obligatus ad servandam illam, quia illam promissit actu hic et nunc. At votum simplex religionis includit castitatem in futurum servandum, et mediante illo statu. Ad secundum, admissio pro nunc antecedenti, negatur con-

sequentia, quia licet versentur circa eandem materiam solemne votum et simplex, non tamen respiciunt illam eodem modo, quia votum solemne constituit hominem actu religiosum, et profitentem castitatem. At vero votum simplex solum respicit castitatem, ut promittendam postea mediante voto solemniori. Ad tertium patet ex dictis, qui enim vult antecedens, vult etiam consequens in ipso antecedenti, secundum quod conjungitur cum ipso antecedente. Si autem antecedens fiat impossibile, nulla manet voluntas erga consequens; castitas autem in nostro casu tantum respicitur a vovente, secundum quod pertinet ad religionem: unde si religio facta fuit impossibilis, nulla manet obligatio ad servandum castitatem.

X. Ad quartum respondetur, quod quando aliquid comparatur ad materiam voti sicut pars ad suum totum, qui non potest implere totum, tenetur saltem ad partem sibi possibilem. Verbi gratia centum promissa Deo continent decem sicut partem, et qui promittit dare centum intendit etiam actu dare decem, nec enim potest aliter dare centum nisi dando actuales partes, ex quibus totum componitur. In nostro vero casu castitas non comparatur ad religionem promissam sicut pars ad totum actuale, sed tamquam objectum secundarium in ordine ad primum. Sublata autem ratione objecti primarii alicujus actus, tollitur omnino actus circa secundarium, et consequenter etiam tollitur tota vis, et essentia illius actus etiam in ordine ad objectum secundarium.

XI. Ad ultimum respondetur, quod regulariter qui vovit perpetuam virginitatem, vovit eam ex affectu ad perpetuam castitatem, et promissit etiam perpetuam castitatem, quia sine perpetua castitate virginitas servari non potest, et ita ut optime docet

D. Thomas etiamsi virginitas facta sit impossibilis, quia semel est amissa, manet tamen obligatus ad castitatem, quia fuit illa actu promissa; qui enim promittit virginitatem perpetuam, promittit etiam se non habiturum actum venereum in perpetuum. Et iste est communis modus vovendi, juxta quem intelligitur D. Thomas, ut explicat Cajetanus in hoc articulo. Si tamen daretur quod mulier voveret virginitatem, ita præcise ut haberet intentionem servandi castitatem, quantum ad hoc, quod tantum intenderet vitare primum congressum ad virum, tunc si semel amitteret virginitatem, ad nihil maneret obligata, semel amissa, nec teneretur ex vi voti servare castitatem. Iste autem modus vovendi tamquam moraliter impossibilis relictus fuit a D. Thoma.

ARTICULUS XII.

Utrum votum non nubendi sit votum castitatis, obligetque ad illam?

I. Cajetanus hic, et opusculo de voto, dicit hæc vota esse omnino idem, et quod votum non nubendi est verum castitatis votum, a solo papa dispensabile. Idem tenet Navarrus in manuali, cap. XII, num. LXXVI. Oppositam sententiam tenet D. Antoninus II part. tituli XI, cap. II; Sylvester verbo *Votum* IV, quæst. IV, et volumine primo, quæst. V; Angelus verbo *Votum*, cap. IV, quæst. IX; Soto VII de justitia, quæst. II, art. I ad tertium, et communiter tenent Thomistæ hanc sententiam.

II. Conclusio: *Votum non nubendi, et votum castitatis sunt omnino distincta, sic adeo, ut ex vi voti non nubendi, non teneatur homo servare castitatem. Probat, quia licet votum castitatis includat votum non*

nubendi, non tamen e contra votum non nubendi adæquat votum castitatis, nec certe, si recte attenditur Cajetanus, quantum ad hoc nobis adversatur, nam id, quod est minus, non includit id, quod est majus: votum autem non nubendi minus est, quam votum castitatis, et ita non quicumque facit contra castitatem, facit contra votum non nubendi. Si enim ille, qui vovit non nubere fornicetur, non est sacrilegus, ut etiam admittit Cajetanus: nec etiam est transgressor voti, quoniam objectum voti non nubendi tantum est non ducere uxorem; ergo. Ex quo sequitur contra Cajetanum, quod etiam quantum ad dispensationem non æquivalent ista duo vota, scilicet non nubere, et servare castitatem; votum enim servandi castitatem solum reservatur papæ: at vero votum non nubendi, cum non sit votum castitatis, nec includat illud, ab episcopis est dispensabile.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

III. Arguitur primo: *Votum castitatis respicit per se materiam, quæ est in consilio, non autem castitatem, quæ est in præcepto; sed non nubere est in consilio; omnis enim alia castitas est in præcepto; ergo votum castitatis in re est votum non nubendi, et qui vovit non nubere, vovit etiam illam castitatem, quæ per se pertinet ad votum castitatis. Secundo: Qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed præcise ut possit nubere; ergo ex vi voti solum ad hoc obligabatur, ut non possit nubere; omnis enim obligatio voti tollitur per dispensationem. Ad primum respondetur, quod licet propriissima materia voti castitatis sit castitas, quæ est in consilio, absolute tamen*

omnis castitas cadit sub tali voto, et ita qui supposito voto fornicatur, non solum est fornicarius, sed etiam sacrilegus. Ad secundum respondetur, quod qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed in hoc præcise, ut possit nubere. Et rursus, qui sic etiam fornicaverit, non peccat contra votum, nec duplici peccato, sed uno tantum.

IV. Ultimo: Circa istam solutionem dubitat Cajetanus, utrum mulier, quæ vovit non nubere, ut placeat lenoni, vel ut facilius scortetur, sit validum. Respondetur tale votum esse nullum, quia est de re mala, non enim non habet pro fine non ducere maritum utcumque, sed non ducere ut facilius scortetur. Si enim finis voti non sit placere lenoni, sed finis applicationis ad vovendum, ita quod intendat se obligare eo modo, quo obligantur aliæ, in tali casu manet obligata ad votum.

V. In solutione ad tertium argumentum agit D. Thomas de tempore, quo votum obligat. Et quidem si vovens determinet tempus, tenetur implere illud juxta determinationem propriæ voluntatis, alias peccabit mortaliter. Difficultas tamen est, utrum supposito illo peccato maneat adhuc obligatus ad implendum votum. Quod ut plenius intelligatur notandum est, dupliciter se posse habere voventem. Primo, ita quod respiciat tempus, et propter illud, et sanctitatem illius facit tale votum, verbi gratia, si quis promittat se jejunaturum die veneris, aut alio die in honorem alicujus sancti, tunc si semel transgrediatur votum, peccabit quidem mortaliter, ad nihil tamen manet deinceps obligatus; transacto enim jam illo die votum factum est impossibile, et etiam quia intentio sic voventis est tantum se obligare pro illo die, et illud jejunium fuit onus solius illius